

PANDÈMIA GLOBAL: MÉS PREGUNTES QUE RESPOSTES

Juan Romero

En el moment de publicar-se aquest número assistim, entre incrèduls, insegurs i impotents, a una situació només comparable a la que es visqué en les dues guerres mundials del segle XX. Una pandèmia global, que ha situat de nou l'espècie humana davant un escenari tan inèdit i desconegut com imprevisible, i que ens obliga a pensar sobre el món que hem construït i a avançar hipòtesis sobre les conseqüències i els possibles escenaris de futur. Amb humilitat acadèmica i conscients que un nou «cigne negre» una altra vegada pot canviar radicalment qualsevol previsió.

Són moltes les preguntes que ara es formulen les ciències socials (igual com les ciències de la salut i les ambientals) sobre com serà el futur immediat i com afectarà les nostres societats i les nostres vides. No sols ens falten respostes sinó que probablement serà necessari canviar moltes preguntes. Amb tot, l'acadèmia, des de les seues diferents mirades, s'ha afanyat a investigar (les destacables contribucions d'aquest número en són bona mostra) i alhora s'ha aventurat a analitzar i discutir sobre els corrents de fons que preocupen les societats contemporànies en aquest temps nou que per a alguns col·legues significa la fi d'un món.

S'amunteguen ara importants anàlisis sobre els possibles efectes geopolítics en un món sense centre, creixentment multiunipolar, en el qual la Unió Europea transita indolent, renunciant a convertir-se en «tercer espai» geopolític del planeta entre el declivi relatiu dels EUA i l'ascens relatiu de la Xina. S'anuncien ombrívols projeccions sobre l'efecte econòmic i social de la pandèmia global, fins al punt que parlem de la Gran Depressió de 2020. Es discuteix sobre les conseqüències econòmiques, socials i polítiques del repliegament d'unes societats fracturades que reclamen murs físics o virtuals als seus representants polítics, especialment a Europa, on l'euroescepticisme es consolida en absència de projectes capaços d'oferir seguretats davant un futur que genera por que no sols s'expliquen per l'economia. S'alerta sobre els riscos que aguaiten les democràcies liberals i la temptació aprofitada per diferents poders per a fer que progressen diferents versions

de vigilància digital, restringint llibertats i manipulant la informació. Es discuteix fins i tot sobre quins models són més «eficients i eficaços» (si l'asiàtic o l'occidental) per a organitzar les societats i quins avançaran o retrocediran en el futur immediat. S'analitzen possibles canvis culturals que puguen produir-se i l'impacte en àmbits tan essencials com el model de ciutat, la influència o reculada de les religions, les relacions interpersonals, la mobilitat i fins i tot formes de consum. Finalment, es debat sobre el paper dels mitjans de comunicació en una època en la qual la mentida es consolida com a forma de comunicació en xarxa, al marge dels mitjans tradicionals, i com a eina política, en un temps en què el que ocorre a milers de quilòmetres és «local», mentre que el que ocorre en la meua localitat és «global».

Ningú sap què ens ofereix el futur, aquest «país estrany» al qual es referia el meu mestre Josep Fontana. No obstant això, entenc que sí que és possible extraure alguns ensenyaments d'aquesta pandèmia global. En suggerisc, entre molts més, alguns que em semblen rellevants. En primer lloc, també hi haurà guanyadors i perdedors entre nosaltres.

«La pandèmia no ha d'utilitzar-se com a coartada per a prosseguir amb models productius i de creixement insostenibles»

Amb diferències, segons la part del món i la família en què hem nascut, però sempre pateixen més els mateixos. Els invisibles que ara ens afanyem a destacar com a essencials. En segon lloc, serà més difícil ara oposar-se a la idea d'eixamplar l'espai públic. Especialment el pilar social i el sociosanitari. En tercer lloc, en un context més desglobalitzat serà més fàcil que els poders públics reforcen l'autonomia estratègica en l'àmbit europeu. En quart lloc, serà necessari insistir en l'error que representaria bandejar la lluita contra la crisi climàtica en favor del model productivista. La pandèmia no ha d'utilitzar-se com coartada per a prosseguir amb models productius i de creixement insostenibles. Finalment trobe imprescindible disposar d'estratègies públiques per a afrontar nous i desconeguts riscos extrems. Perquè aquests han vingut per a quedar-se. ☺

JUAN ROMERO. Catedràtic de Geografia Humana de la Universitat de València.